

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Eettistä tietopolitiikka tekoälyn aikakaudella

Johtava asiantuntija
Olli-Pekka Rissanen
28.2.2019

Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella

– selonteon tausta ja valmistelu

Suomi tarvitsee tietopolitiikkaa -muistio.

VM Kauhanen-Simanainen ja Rissanen (VM julkaisuja 39/2017)

Hallituksen koko päivän strategiaistunto **29.1.2018.**

Tietopolitiikan ja tekoälyn ministeriryhmä ja kaikista ministeriöistä koottu valmisteluryhmä.

Valmistelun laajapohjaisessa verkostossa ollut mukana noin 200 ihmistä.

Lausuntoaika päättyi 31.10.

Suurimmassa osassa lausuntoja korostettiin, että Suomi tarvitsee eettistä tietopolitiikkaa ja selonteko on tervetullut avaus.

Lausunnot on käsitelty 8 ministeriön yhteistyönä.

Annettu eduskunnalle **5.12.2018**

Tietopolitiikan keskeisiä ulottuvuuksia

HYVINVOINTI

KILPAILUKYKY

TURVALLISUUS

TIETO- POLITIikka

Tekoäly

Tieto

Etiikka

Osaaminen

Talous

**Digitaalinen
turvallisuus**

**KANSA-
LAINEN**

**JULKIS-
HALLINTO**

YRITYS

Tietopolitiikan määritelmä

Yhteisesti sovitut periaatteet ja linjaukset tietojen tuottamista, hankintaa, liikumista, avaamista, jakamista, käyttöä, ylläpitoa ja säilyttämistä koskevista toimintatavoista ja menettelyistä.

- Vahvistetaan yksilön oikeutta omien tietojen hallintaan ja hyödyntämiseen.

Omadata /MyData

Poimintoja selonteon linjauksista

- Käydään jatkuvaa keskustelua etiikasta ja arvoista sekä uusien teknologioiden mahdollisuuksista ja uhista.

- Robotit ja tekoälyjärjestelmät rakennetaan edistämään hyvinvointia, kunnioittamaan henkilön autonomiaa, yksilöiden perusoikeuksia ja oikeudenmukaisuuden vaatimuksia sekä välttämään kärsimyksen tuottamista.

- Arvioidaan missä tilanteessa tekoälyä voidaan käyttää päätöksenteon tukena tai antaa sen tehdä päätöksiä itsenäisesti.

- Vahvistetaan kilpailukykyisten, eettisesti ja yhteiskunnallisesti vastuullisten tekoälysovellusten kehittämisessä ja hyödyntämisessä välttämätöntä monitieteellistä koulutusta ja tutkimusta.

- Panostetaan koko väestön osaamis- ja sivistyspohjan, tiedon lukutaidon sekä digitaalisten taitojen vahvistamiseen ja ylläpitämiseen koulutusjärjestelmissä ja sen ulkopuolella.

- Huolehditaan tietojen käytettävyydestä panostamalla tiedon tuotantoon, tiedon saatavuuteen, käyttöoikeuksien hallintaan, laatuun ja yhteentoimivuuteen.

- Tunnistetaan yhteiskunnan kannalta kriittinen tieto sekä varmistetaan sen saatavuus, suojaaminen ja toiminnan jatkuvuus.

Alku uudelle politiikka-alueelle

- Tietopolitiikka koskettaa yhtä lailla julkista ja yksityistä sektoria.
- Jotta Suomi voisi täysimittaisesti hyötyä tietopolitiikasta, tulee yksityisen ja julkisen sektorin pystyä tekemään tiivistä yhteistyötä.

- Selonteko muodostaa tieto- ja linjauspohjan, jonka perustalle voidaan jatkossa rakentaa priorisoituja konkreettisia toimenpiteitä sisältävä tiekartta.

- Panostetaan koko väestön osaamis- ja sivistyspohjan, tiedon lukutaidon sekä digitaalisten taitojen vahvistamiseen ja ylläpitämiseen koulutusjärjestelmässä ja sen ulkopuolella..

Osaaminen, osallisuus ja luottamus – linjaukset

- Vahvistetaan kirjastojen roolia tiedon hankinnan ja luovan käytön sekä omaehtoisen oppimisen ympäristöinä.

- Kehitetään osaamistarpeiden ennakointia vahvistamalla tutkimusta ja tietopohjaa

- Varmistetaan digitukipalveluiden tarjoaminen alueellisesti kattavasti.

- Turvataan kansallinen osaaminen erityisesti varautumisen, valmiuden ja tekoälyn turvallisuuden näkökulmasta.

- Tuetaan aktiivista kansalaisuutta tarjoamalla julkiset tiedot, toiminnot ja palvelut kaikkien saavutettavaksi esteettömästi

- Kohdennetaan erityisiä toimia heikommassa asemassa olevien osallisuuden kokemuksen ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen esimerkiksi sosiaalisilla innovaatioilla

Avoim Hallinto

Miksi Avoimuus on tärkeää?

Miksi avointa hallintoa kehitetään?

Luottamus - Vahvistetaan kansalaisten luottamusta hallintoon.

Osallisuus - Edistetään kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan kehittämiseen.

Läpinäkyvyys - Varmistetaan hallinnon toiminnan läpinäkyvyys tietoa avaamalla.

Anti-korruptio - Korruption ennaltaehkäisemiseksi.

Luottamus on kaksisuuntaista.

Kansalaiset ja hallinto

Lakipohja, arvot ja jatkuva kehittäminen

Arvopohja

Lakiperusta

Open
Government
Partnership

Jatkuva
kehittäminen

Avoin hallinto

Avoimen hallinnon periaatteet

Avoimen hallinnon periaatteet

Kaikilla hallinnon
osa-alueilla ja tasoilla

Tukena lainsäädäntö,
ohjeistus ja opastus

Varmistetaan onnistunut
toimeenpano

Yhteensopivat tavoitteet

4

5

Tavoitteilla seuranta-, arviointi- ja oppimismekanismit

Viestitään aktiivisesti

6

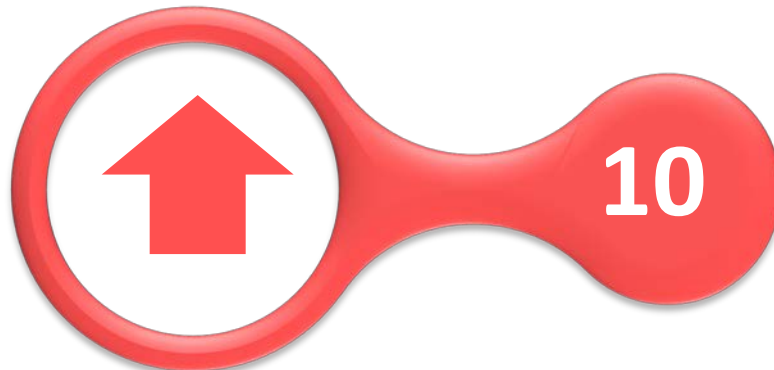

Dataa ja tietoa saatavilla maksutta.

Tasa-arvoiset mahdollisuudet saada tietoa ja tulla kuulluksi, osallistua.

Innovatiivisia tapoja osallisuuteen.

Asteittaisesti avoimesta hallinnosta kohti avointa valtiota.

Avoimen hallinnon periaatteet

**Meidän kaikkien hallinnon
työntekijöiden kunnia-
asiana on huolehtia, että
toimimme avoimen
hallinnon periaatteiden
mukaisesti.**

Avoimuuden edistäminen

- Tavoitteena on kansalaisten luottamuksen kääntäminen nousuun ja vakiinnuttaminen korkealle tasolle.
- Tämä on mahdollista vain, jos hallinnon rakenteet, toiminta, palvelut ja uudistaminen ovat kansalaisille ymmärrettäviä ja osallisuus päätöksenteon valmisteluun, palveluiden suunnitteluun ja hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen on mahdollista.
- Avoimen hallinnon edistämisen tulee olla osa kaikkea hallinnon toimintaa ja uudistustyötä.

Toimintaohjelmat I ja II

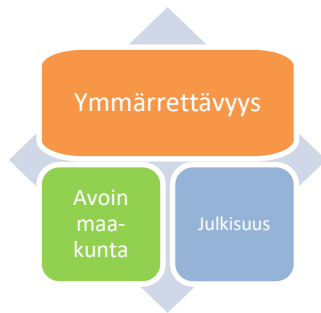
Ymmärrettävyys

Avoin
maakunta

Julkisuus

III 2017-2019

Tuetaan kaikkien mahdollisuutta osallistua.

Avoin
Hallinto

Avoimen hallinnon tukipaketti

Visualisointi ja infografiikka

Miksi?

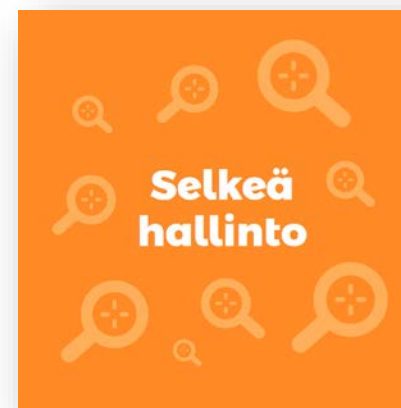
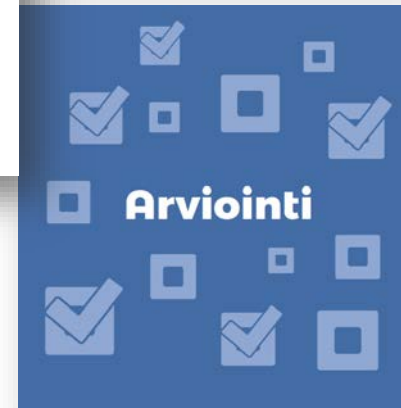
- Visualisoinnilla ja infografiikalla havainnollistetaan tietoa.
- Näytetään esin oleellinen tieto tiivissä muodossa.

Miten?

- Visualisoinnin keinoja ovat muun muassa kuvat, kuvat, videot, kaaviot ja taulukot.

Mitä?

- Käyttää infografiikkaa asioiden ja viestin selkeyttämiseen, kiteyttämiseen ja tiivistämiseen.
- Asiakirjoissa, esimerkiksi raporteissa ja esityksissä

Avoimuuspeli

ALOITA

MUOTOILE

TUTUSTU JA POHDI

SITOUDU

TARKASTELE
JA TARKENNA

Tarkistuslista

- Avoimen hallinnon periaatteet tunnetaan virastossamme.
- Viraston käyttämää kieltä selkeytetty.
- Virastomme tarjoaa aineistoja selkokielellä.
- Virastomme asiakirjoja on selkeytetty visualisoinneilla.
- Virastomme verkkosivut ovat esteettömiä.
- Aina, kun käynnistämme hankkeen suunnittelemme, miten kansalaiset voivat osallistua asian valmisteluun.
- Käytämme erilaisia osallistumisen tapoja, jotta ne vastaavat ihmisten erilaisia tarpeita ja kykyjä.
- Huolehdimme saavutettavuudesta ja esteettömyydestä, myös sähköisessä kuulemisessa.
- Hyödynnämme osallisuudessa kohderyhmien ja käsiteltävän asian kannalta oikeita menetelmiä.
- Olemme valmistelussa käyttäneet Otakantaa.fi -palvelua.
- Olemme valmistelussa käyttäneet Lausuntopalvelua.
- Organisaatiossamme on avattu dataa.
- Avoimesta datasta on tarjolla ohjeistusta käyttäjiä varten.
- Olemme arvioineet käyttämiemme osallistumismenetelmien toimivuutta ja kehittäneet niitä arviointien pohjalta.

**Ota yhteyttä: avoimhallinto.fi
/ avoimhallinto@vm.fi**

3
teemaa

10
peri-
aatetta

Avoihin
Hallinto

III:s
toimintaohjelma
2017-2019

7 Sitoumusta

Tieto- ja kokemuskortteja

Kane
Hankeryhmä
Tiimi

100 jäsentä
virkamies-
verkostossa

400 jäsentä
Kuntademokratia-
verkostossa

@Avoinhallinto
Avoinhallinto@vm.fi
www.avoinhallinto.fi

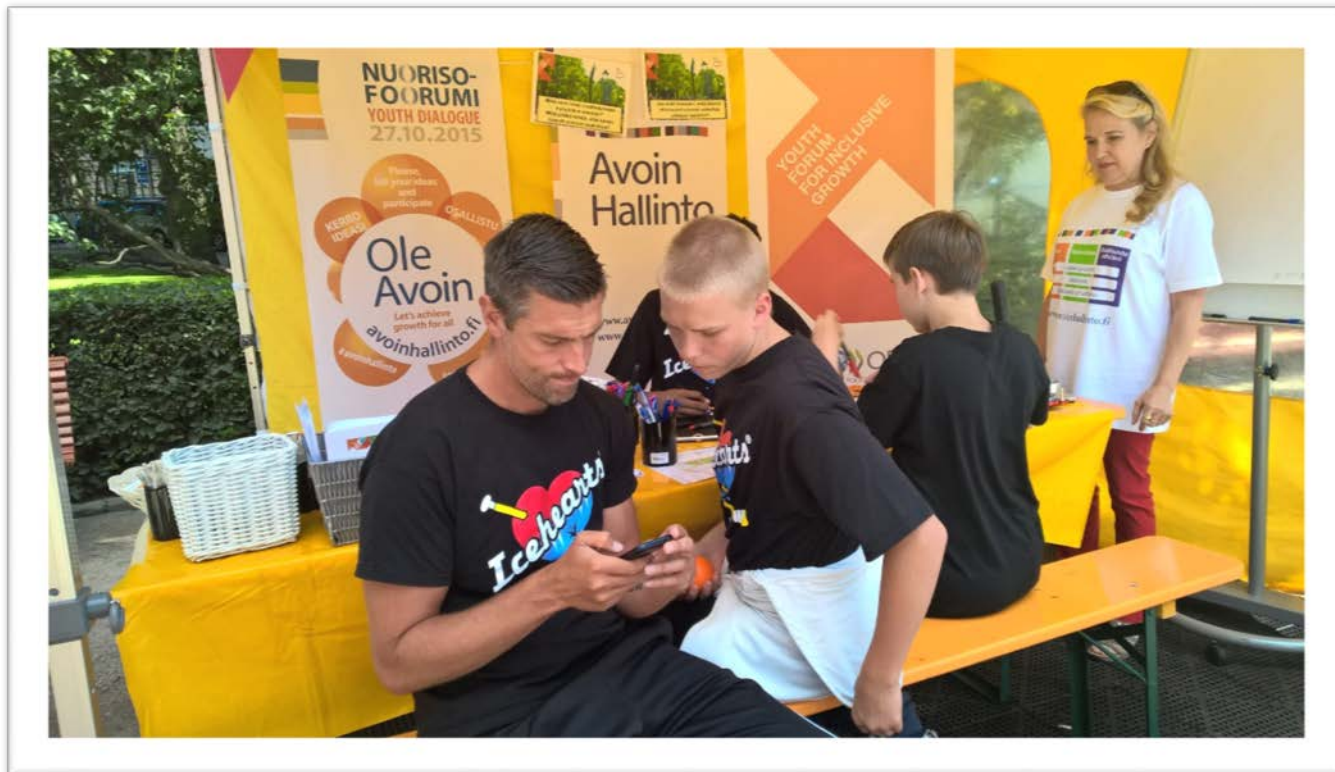
12 x vuosi
uutiskirje

Open
Government
Partnership

Avoimen hallinnon tukipaketti

Miten avoimuus voi parantaa ihmisten elämää?

Mikä meille on tärkeää avoimuudessa?

IV toimintasuunnitelman
laadinta alkaa– 13.3
Avoimuuden tori
Yhdessä tulevaan!
Kiitos

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kiitos!

avoinhallinto.@vm.fi

www.avoinhallinto.fi

Twitter @ Avoinhallinto

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Digi arkeen -neuvottelukunnan kokous 2/2019

28.2.2019

OM, nh.Julkisuus

JulkICT

5 Toimintakertomuksesta

Versio 4 (28.2.2019)

- Kaksi kommenttikierrosta – kiitos osallistumisesta!
- Kommenttien perusteella muokattu / uutena teksinä:
 - Esipuhe
 - Havainnot, huomiot, vai huolenaiheet – mikä termi?
 - Digituen tarvitsijoiden määrä >täsmennettävä muotoilua
 - Kuluttajaliiton lisäykset
 - Maininnat lapsista ja nuorista (kohdat 4.1 ja ...)
 - Ehdotus koskien maahanmuuttajia
 - Ehdotus koskien kirjastoja
 - Ehdotus koskien tunnistautumista
 - Arviointi
 - Mahdolliset lisäkommentit -> lähetettävä viimeistään pe 1.3. klo 14
pirre.laaksonen@vm.fi

5 Maaliskuun tilaisuuksista

- Toimintakertomuksen luovutustilaisuus ministerille to 28.3. klo 12-13, VM:ssä, Valtioneuvoston linna (Hki)

- DIGITAALINEN SUOMI – YHDENVERTAINEN KAIKILLE

#Digiarkeen: havainnot kehittämisen tueksi –tilaisuus

pe 29.3. klo 8.30-12 Sonckin Sali, LVM, Eteläesplanadi 16, Helsinki

<https://vm.fi/tapahtumat/2019-03-29/digitaalinen-suomi-yhdenvertainen-kaikille>

Digitaalinen Suomi – Yhdenvertainen kaikille

#Digiarkeen: havainnot kehittämisen tueksi

Digi arkeen -neuvottelukunta on nyt koonnut tähänastisen toimintansa sisällöt ja ehdotukset toimintakertomukseen. Tule kuulemaan mitä havaintoja ja ehdotuksia neuvottelukunta on tehnyt – ja tule kertomaan mitä mieltä sinä olet.

Aika: perjantaina 29.3.2019 klo 8.30-12

Paikka: Sonckin Sali (os. Eteläesplanadi 16, Helsinki)

Tilaisuudessa pohditaan mm. seuraavia kysymyksiä: Miten yhdenvertaisuus taataan digitaalisessa Suomessa? Kognitiivinen saavutettavuus jää lakipykälien ulkopuolelle – miten se huomioidaan digipalveluissa? Miten tutkimus digitalisoinnin vaikutuksista tai digituen tuottaminen resursoidaan? Digitalisaatio kotouttamisen tukena vai esteenä?

Ohjelma (luonnos 27.2.2019)

8.30 Aamukahvit

9.00 Avaussanat, neuvottelukunnan puheenjohtaja Marianne Heikkilä (15min)

9.15 – 11.10 Neuvottelukunnan havainnot/huomio/huolenaihe + ehdotukset (20 min/aihe)

Havainto 1 + ehdotukset (10min esittelyä + 10 min. keskustelua)

Havainto 2 + ehdotukset (10min esittelyä + 10 min. keskustelua)

Havainto 3 + ehdotukset (10min esittelyä + 10 min. keskustelua)

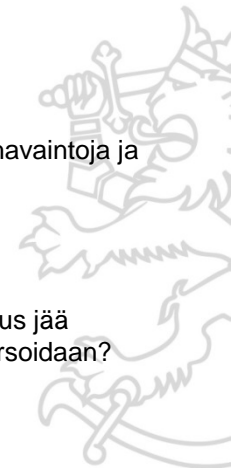
Havainto 4 + ehdotukset (10min esittelyä + 10 min. keskustelua)

Havainto 5 + ehdotukset (10min esittelyä + 10 min. keskustelua)

11.10 Loppuyhteenveto, avs Päivi Nerg, VM (15 min)

11.25 Loppusanat (5 min)

11.30 Tilaisuus päättyy

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Digi arkeen –neuvottelukunnan jatkotoimikausi

28.2.2019 Johanna Nurmi, VM

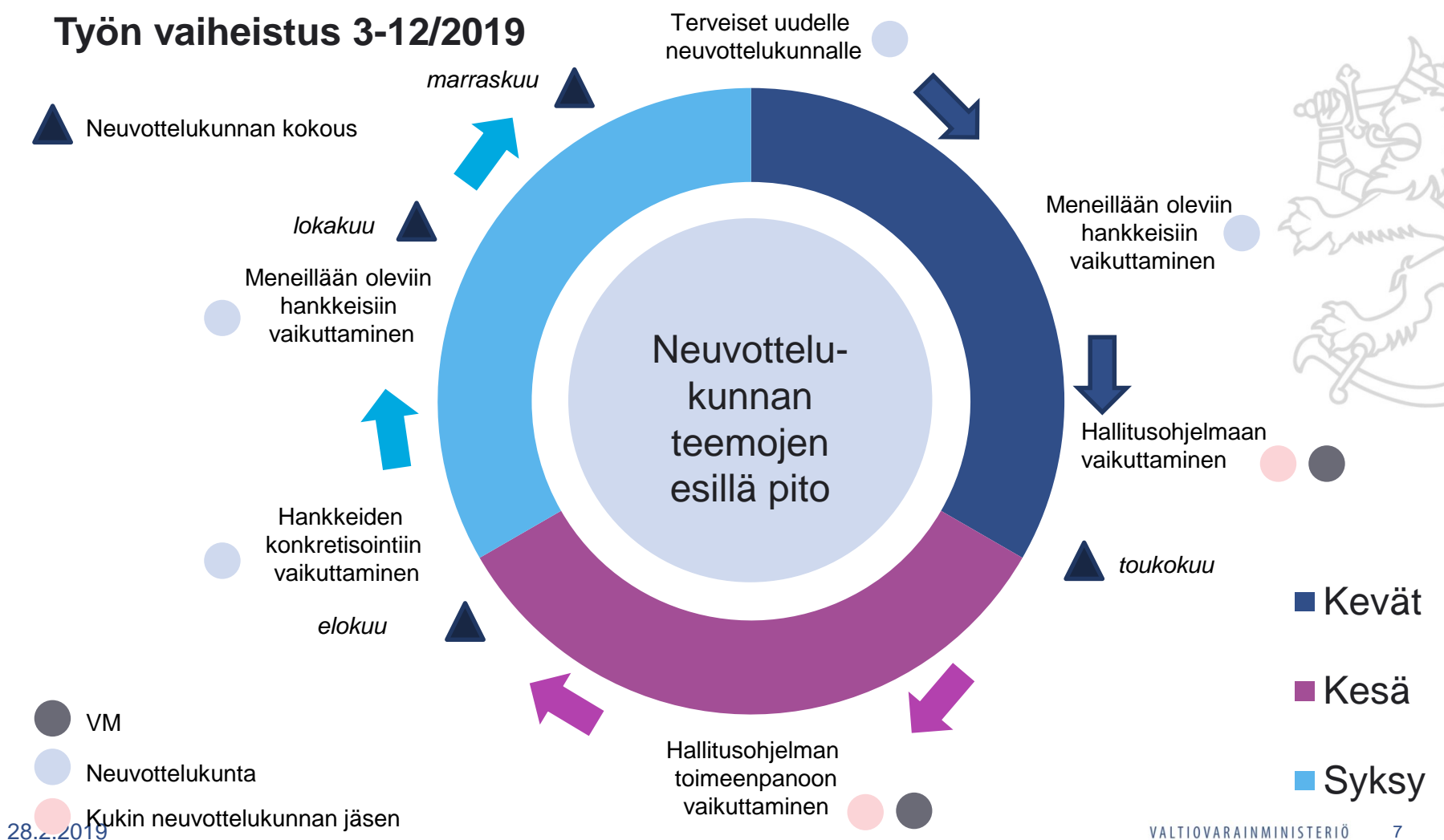

Neuvottelukunnan toimeksianto säilyy ennallaan

- Neuvottelukunnan tavoitteet ja tehtävät jatkuvat entisellään jatkokauden ajan:
 - Se on yhteistyö- ja vuoropuhelukanava kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja julkisten palveluiden digitalisoinnista vastaavan valtiovarainministeriön välillä
 - Se käsittelee meneillään olevia (ja mahdollisia uuden hallitusohjelman mukanaan tuomia) keskeisiä digitalisaatiohankkeita ja nostaa esiin tärkeiksi katsomiaan asioita.
- Lisäksi:
 - Se suunnittelee ja visioi neuvottelukunnan työn jatkoa erilaisine mahdollisuuksineen ja toimintamalleineen.

Työn vaiheistus 3-12/2019

Neuvottelukunnan keskeiset ehdotukset ja niiden edistäminen VM:ssä

Ehdotukset

- Perinteiset asiointitavat on turvattava
- Selkokieleen ja selkeään kieleen tulee satsata
- Käyttäjät otettava mukaan palvelujen suunnitteluun
- Riittävästi resursoitu ja alueellisesti tasapuolinen digituki ulotettava kaikille
- Verkkopalveluiden harjoittelualustat on saatava kuntoon
- Maahanmuuttajien digitaitoja parannettava kotouttamisen tukena
- Kirjastojen ja järjestöjen yhteistyötä digiopastamisessa on vahvistettava
- Digipalveluiden kognitiivinen saavutettavuus on varmistettava
- Perustetaan kansallinen ohjelma saavutettavuuden turvaamiseksi
- Vahva tunnistautuminen palveluihin on taattava kaikille
- Vahvan tunnistautumisen oltava saavutettava
- Tarvitaan tutkimusta teknologian hyödyistä ja haitoista eri ihmisryhmille
- Tarvitaan tutkimusta digiosallisuuden kehittämiskokeiluiden vaikutuksista

Hallitusohjelmaan vaikuttaminen

- Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoro: "Uudistuva, vakaa ja kestävä yhteiskunta":
- "Julkisen sektorin palveluja, toimintatapoja ja osaamista kehitetään siten, että kansalaisten osallistumismahdollisuudet paranevat." "Samalla tuetaan eri tavoin asiakkaiden omaa aktiivisuutta osallistua käyttäjälähtöiseen julkisten palvelujen kehittämiseen."
 - "Viranomaisten tulee tarjota kansalaisille ja yrityksille saavutettavia ja laadukkaita digitaalisia palveluja".
 - "Kansalaisia tulee ohjata ja tukea digitaalisten palvelujen käytössä, jotta niistä tulisi halutuin ja käytetyin asiointitapa".
 - "Valtion on tarjottava kansalaisille ja yrityksille turvallinen digitaalinen identiteetti asiointia varten. Identiteetin hallinta edellyttää turvalliset ja ajantasaiset yhteiset ratkaisut tietojen välittämiseen ja tunnistamiseen."

Muu meneillään oleva työ

- Sähköisen tunnistamisen selvitys, VRK
- Saavutettavat ja laadukkaat digipalvelut, VM
- Elinkeino toimintaa harjoittavien velvoittaminen digiin, VM
- Digituen jatkokehitys VM, (yhteistyössä kiinteästi mukana OKM),
- Digipalvelulain toimeenpano, VM
- AuroraAI-palvelumallin käyttöönotto, VM
- Investointien ohjaus, yhdenmukaisella ohjauksella johdetaan valtion digitaalisen toiminnan muutosta, VM
- Digi-identiteetti, VM
- Jne.

6 Kyselystä ja jatkokauden toimintasuunnittelua

- kysely Webropolissa viikon ajan kehittämideoista jatkokaudelle (vuodelle 2019), anonyymit vastaukset
- 12 vastaajaa
- 5 kysymystä:
 - Mikä on ollut parasta Digi arkeen –neuvottelukunnan toiminnassa?
 - Mikä neuvottelukunnan toiminnassa vaatisi kehittämistä?
 - Mitä teemoja tulisi vuoden 2019 jatkokauden aikana käsitellä?
 - Minkä tyyppisiä ja sisältöisiä kokouksia toivoisit?
 - Muut toimintamuodot: Mitä muita tapaamis-/toimintamuotoja kokousten rinnalle ja/tai aamukahvien sijaan voisi olla jatkokaudella 2019?
- Parasta toiminnassa ollut:
 - Verkostoituminen +++++
 - Tiedon kulku puolin ja toisin +++++
 - Hyvä yhteishenki +++++
 - Uuden oppiminen laajasti +++

Nostot ja koonti vastauksista

Kehitettävää

- Konkreettisuus
- Tavoitteellisuus (muutama päätavoite, selkeästi)
- Palveluiden kehittäminen/kehittäjiä kanssa vuoropuhelu
- Viestiminen: selkeyttäminen sekä viestin vieminen puolin ja toisin ja "ulkopuolelle" /vuorovaikutus
- Päällekkäisyyksien karsiminen

Kokouksista ja muista toimintamuodoista:

- Yhdistelmä kokousmaista kokousta, fasilitoitua sekä työpajoja.
 - Pienemmissä ryhmissä (alajaostoissa) asioiden käsittelyä
- Vierailut muualle
- Ennakovalmistautuminen
- Aamukahvittelaisuudet hyviä, matalakynnys, voisi laajentaa

Teemoja

- Saavutettavuus
- Tekoäly
- Eettisyys
- Elinkeinoharjoittajat, palveluiden kehittäminen&kehittäjät
- Megatrendit (ilmastonmuutos, kestävä kehitys, kaupungistuminen jne. ja digitalisaation yhteisvaikutukset)
- Testaus (testialustat)
- Ihmis- ja asiakasläheisyys ja -lähtöisyys, osallistaminen
- Policy paperit /suositukset/ teemapaperit esim. 12 ehdotuksen eteenpäin viemiseksi
- Lapset ja tietosuojat
- Seuraavan hallituksen digitavoitteet
- Digipalvelulain toimeenpano
- Selkokieli
- Palvelumuotoilu